

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Станіславова Л.Л.

2019 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основи психологічної корекції

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 053 Психологія

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Психологія

Обсяг дисципліни – 1 кредит ЄКТС, **Шифр дисципліни** ОПП.11.1

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (дисципліна професійної підготовки)

Факультет – гуманітарно-педагогічний

Кафедра – психології та педагогіки

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин									
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота студента, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Денна	3	5	1	30						30		+		
Заочна	4	7	1	30						30		+		

Методичні рекомендації складено на основі освітньо-професійної програми та стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія

Методичні рекомендації склав /ла Л.О. Подкоритова к. психол. н., доцент Л.О. Подкоритова.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки
 Протокол від 28 серпня 2019 р. № 1 Зав. кафедри Є. М. Потапчук
 Методичні рекомендації розглянуто та схвалено вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради ГПФ Л. Л. Станіславова

Курсова робота з дисципліни «Основи психологічної корекції» є компонентом освітньої програми для фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія».

Пререквізити – «Історія психології», «Іноземна мова», «Основи психолого-педагогічних досліджень», «Інформаційно-комунікаційні технології», «Вікова та педагогічна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості», «Психодіагностична практика».

Кореквізити – «Основи психологічного консультування», «Основи психологічної корекції», «Психокорекційна практика», «Переддипломна практика», «Кваліфікаційна дипломна робота».

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити такі **компетентності**: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання: вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання; здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень та аналізу літературних джерел; обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;

формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження; рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки; презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

Мета курсової роботи – набуття студентами практичних навичок розробки психокорекційних і розвивальних програм відповідно до результатів проведеного теоретичного аналізу досліджуваної проблеми та психодіагностичного дослідження.

Предмет курсової роботи – психологічна корекція і розвиток різних психічних феноменів.

Завдання курсової роботи:

– стимулювати студентів до самостійного наукового пошуку і психологічної творчості, формування у них дослідницьких і методичних умінь;

– узагальнити, поглибити і закріпити знання з актуальних проблем психологічної корекції;

– розвивати уміння критично опрацьовувати науково-дослідні джерела, практичні і методичні розробки у сфері психологічної корекції і розвитку, аналізувати, узагальнювати і систематизувати опрацьований матеріал;

– опанувати навички планування і проведення дослідно-експериментальної роботи, самостійного оцінювання отриманих результатів, обґрунтування висновків і рекомендацій;

– оволодіти навичками розробки програм психологічної корекції / розвитку відповідно до принципів єдності діагностики і корекції, нормативності розвитку, системності розвитку психічної діяльності.

Результати навчання. Студент, який успішно виконав курсову роботу з дисципліни «Основи психологічної корекції», повинен: вміти аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання за допомогою методів психологічної корекції; здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань у сфері психологічної корекції; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних психологічних досліджень і аналізу літературних джерел; обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної корекції і розвитку; формулювати мету, завдання курсового дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження; рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки до курсової роботи; презентувати результати власних досліджень за курсовою роботою усно / письмово для фахівців і нефахівців.

1 Організація роботи над курсовою роботою

Курсова робота виконується у певній послідовності і визначені терміни. У разі несвоєчасного виконання роботи студентом його не допускають до захисту курсової роботи у встановлені розкладом терміни. Навіть робота виконана якісно, але не у встановлений термін, без поважних причин, не може бути оцінена вище ніж на «задовільно».

Послідовність виконання курсової роботи

1. Вибір студентом теми роботи. Тема може бути обрана із запропонованих (додаток А) або бути ініціативною студента, узгодженою з науковим керівником.

2. Власне робота над нею згідно графіка:

– розробка плану, мети, завдань, об'єкта і предмета курсової роботи та їх узгодження з викладачем;

– робота над теоретичною частиною дослідження (аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми);

– добір психодіагностичних методик, які відповідають темі дослідження;

– формування вибірки і проведення психодіагностичного дослідження;

– обробка та аналіз отриманих результатів психодіагностичного дослідження;

– текстовий і графічний опис результатів психодіагностичного дослідження;

– розробка відповідної програми психологічної корекції, психолого-педагогічних рекомендацій за результатами констатувального дослідження;

– формулювання загальних висновків за результатами дослідження;

– технічне оформлення роботи, у т.ч. переліку джерел посилання згідно нормативних вимог стосовно бібліографічного опису та подання матеріалу.

3. Підготовка до захисту курсової роботи:

– підготовка презентації результатів;

– здача викладачеві зшитої роботи і диску з записом файлу та презентації до неї (не пізніше, як за два тижні до захисту).

4. Захист курсової роботи, який передбачає:

– доповідь студента щодо результатів проведеного дослідження;

– відповіді на питання щодо проведеного дослідження.

Для повного та якісного виконання усіх поставлених у курсовій роботі завдань слід максимально продуктивно розподілити час на виконання різних розділів та видів робіт. Орієнтовний графік роботи над курсовою роботою з визначеними етапами та строками їх виконання подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Орієнтовний графік роботи над дослідженням

Назва етапу роботи	Тиждень семестру, протягом якого студент має виконати певний етап роботи
1. Вибір теми	2
2. Розробка плану і первинного вступу роботи	3–4
3. Написання теоретичної частини роботи	5–7
4. Добір психодіагностичних методик	7
5. Проведення психодіагностичного дослідження	8–9
6. Обробка й опис отриманих результатів психодіагностичного дослідження	10–11
7. Розробка психокорекційної програми	11–12
8. Формулювання загальних висновків та технічне оформлення роботи	13–14
9. Підготовка презентації	14
10. Здача курсової роботи	15
11. Захист курсової роботи	17

2 Вимоги до структури, змісту та оформлення роботи

2.1 Загальна структура курсової роботи

Курсова робота з дисципліни має наступну структуру (відповідно до стандарту університету СОУ 207.01:2017) [8]:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина, яка включає: теоретичний розділ і висновки до нього; практичний розділ з результатами аналізу психологічної діагностики за темою роботи, програму психологічної корекції (розвитку) та висновки до розділу;

- загальні висновки за виконаною роботою;

- перелік джерел посилання;

- додатки (за наявності).

Загальний обсяг курсової роботи – 35–40 друкованих сторінок формату А4 (без переліку джерел посилання та додатків).

На кожний структурний елемент курсової роботи рекомендується певна кількість сторінок (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Рекомендована кількість сторінок розділів роботи

Ч.ч	Назва структурного елементу курсової роботи	Орієнтовна кількість сторінок
1	Титульний аркуш	1
2	Зміст	1
3	Вступ	2
4	Теоретична частина	12–17
5	Практична частина	14–19
6	Висновки	1–2

2.2 Титульний аркуш

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і править за основне джерело бібліографічної інформації, необхідної для обробки і пошуку документа. Його виконують на аркуші формату А4, де зазначають дані у такій послідовності:

- повна назва закладу вищої освіти, факультету та кафедри, на якій виконується робота;
- дисципліна, з якої виконується курсова робота;
- тема курсової роботи (наводиться без скорочень великими літерами);
- шифр і назва галузі знань та спеціальності, а також назва освітньої програми (бакалавр), за якими навчається студент;
- прізвище, ім'я, по батькові автора роботи (без скорочень), шифр спеціальності та номер групи студента;
- прізвище, ім'я, по батькові, посада, науковий ступінь, вчене звання керівника роботи;
- місто та рік написання.

На титульному аркуші також позначаються такі графи, які заповнюються керівником курсової роботи:

- кількість балів;
- оцінка (за шкалою інституційною та ЄКТС);
- місце для підписів членів комісії.

Шаблон титульного аркуша для курсової роботи з дисципліни подано у додатку А.

2.3 Зміст (план) курсової роботи

Зміст дає можливість уявити загальну структуру роботи, послідовність питань, які будуть детально висвітлюватись у курсовій роботі.

Зміст роботи пишеться на окремому аркуші, що не нумерується. Його подають на наступній після титульної сторінці, з найменуваннями та номерами початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки). Включає декілька обов'язкових розділів:

- вступ;
- розділ 1: його підрозділи і висновки до нього;
- розділ 2: його підрозділи і висновки до нього;
- висновки;
- перелік джерел посилання;
- додатки.

Усі пункти змісту мають бути послідовними, зрозумілими, логічними; кожний наступний пункт повинен доповнювати та розвивати попередні, утворюючи єдину структурно-логічну систему.

Слово «Зміст» записують у вигляді заголовка симетрично до тексту великими літерами.

Назви всіх структурних елементів, включених в зміст, записують з першої великої літери.

Приклад оформлення змісту курсової роботи наведено в додатку Б.

2.4 Скорочення та умовні позначки

Цей розділ може бути у курсовій роботі в тому разі, коли в ньому є необхідність. Якщо в роботі вживається специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, якщо автором пропонуються нові символи, позначення тощо, то їх перелік треба подати у вигляді окремого списку, який розміщують після змісту перед вступом.

Перелік друкується двома колонками. В лівій колонці за абеткою наводиться умовне позначення, символи, одиниці, скорочення чи терміни, а в правій – їх детальне розшифрування.

Наприклад:

ІСД – індивідуальний стиль діяльності;

МТРЗ – метод творчого розв’язання задач.

2.5 Вступ

Вступ починається з третьої сторінки. Обсяг вступу не повинен перевищувати дві–три сторінки.

У вступі курсової роботи повинні розкриватися в певній послідовності:

- актуальність теми;
- об’єкт та предмет дослідження;
- мета роботи;
- завдання роботи;
- методи дослідження;
- структура й обсяг роботи.

Актуальність теми розкриває причину доцільності проведення дослідження. Слід показати на скільки висвітлена ця проблематика у науковій літературі, для чого наводяться посилання на вчених, які вивчали окремі пи-

тання, головною складовою актуальності є визначення наукової суперечності у психології щодо досліджуваної проблематики (наприклад, значна досліджуваність проблеми у підлітків і незначна у дітей молодшого шкільного віку; значна кількість теоретичних розвідок і брак практичних розробок тощо).

Об'єкт дослідження – це певний процес або явище, з яким пов'язана певна суперечливість наявних наукових даних.

У курсовій роботі з дисципліни «Основи психологічної корекції» об'єктом дослідження найчастіше є певне психологічне явище, різновид або метод психологічної корекції або розвитку тощо.

Предмет дослідження – це певна частина об'єкта, його властивості, і функції. Формулювання предмета дослідження зазвичай відповідає темі курсової роботи.

При формулюванні **мети** дослідження важливо дотримуватися теми роботи. Найчастіше метою курсової роботи з дисципліни «Основи психологічної корекції» може бути: провести теоретичне дослідження психологічної корекції певного психологічного феномену у визначеній групі досліджуваних та розробити відповідну психокорекційну/розвивальну програму.

Завдання дослідження конкретизують його мету. Вони дають уявлення про те, на що буде спрямоване дослідження, яким чином буде розкрита мета.

Найбільш типовими завданнями курсової роботи з дисципліни «Основи психологічної корекції» є:

- дослідити наукові підходи до вивчення особливостей психологічної корекції/розвитку психологічного феномену відповідно до теми роботи;
- провести емпіричне дослідження відповідно до теми роботи;
- розробити програму психологічної корекції/розвитку тривожності у дітей підліткового віку відповідно до теми роботи.

Відповідно до мети і предмета дослідження обираються його **методи**, які зазвичай поділяють на дві групи: теоретичні (аналіз, порівняння та узагальнення даних наукових джерел з проблеми дослідження) та емпіричні (тести, анкети, опитувальники, проективні методики та інший валідний і надійний психодіагностичний інструментарій).

Структура роботи: перераховуються складові курсової роботи, а саме: вступ, два розділи, висновки, перелік джерел посилання (з зазначенням у круглих дужках кількості найменувань), додатки (якщо є). Зазначається загальний обсяг роботи у сторінках і основної частини (текст роботи від вступу до висновків).

Шаблон вступу наведено у додатку Г.

2.6 Основна частина

Основна частина курсової роботи з дисципліни поділяється на теоретичну та практичну частини (розділи 1 та 2).

Теоретична частина передбачає критичний аналіз і осмислення опрацьованої наукової літератури відповідно до завдань дослідження, визна-

чення проблеми власного дослідження, аналіз стану питання, обґрунтування напрямів дослідження, розгляд основних понять, ідей, розкриття історії та теорії питання, що досліджується, визначення методів, прийомів, умов психологічної корекції або розвитку за досліджуваною проблемою, а також певні авторські висновки (узагальнення) з визначенням перспектив подальших дослідницьких пошуків. Обсяг першого розділу – 12–15 сторінок.

Типовий зміст теоретичної частини:

- підрозділ 1.1 – опис об'єкта дослідження (зазвичай це досліджуваний психологічний феномен або психологічна корекція);
- підрозділ 1.2 – опис особливостей (наприклад, вікових, статевих) досліджуваної групи або досліджуваного методу психологічної корекції чи розвитку;
- підрозділ 1.3 – опис предмета дослідження, а саме умов, методів, особливостей психологічної корекції/розвитку досліджуваного феномену у досліджуваної групи;
- висновки до першого розділу, де узагальнюються результати теоретичного аналізу, наприклад, узагальнюються психологічні особливості досліджуваного вікового періоду, визначаються основні характеристики досліджуваного психологічного феномену; перераховуються основні методи й умови психологічної корекції або розвитку.

Зміст теоретичної частини може дещо змінюватись, залежно від теми дослідження, але обов'язково повинен містити підрозділ, присвячений особливостям досліджуваної психологічної корекції/розвитку та висновки до розділу.

Практична частина містить опис психодіагностичного дослідження з наведенням прикладів, узагальненнями, з використанням таблиць, унаочнення у вигляді графіків, діаграм, малюнків тощо, опис методик дослідження, аналіз результатів отриманих даних, а також програму психологічної корекції/розвитку. Обсяг другого розділу – 14–19 с.

Типовий зміст практичної частини курсової роботи:

- підрозділ 2.1 – обґрунтування вибору методик дослідження та їх опис, опис досліджуваної вибірки;
- підрозділ 2.2 – аналіз та інтерпретація отриманих даних;
- підрозділ 2.3 – програми психологічної корекції чи розвитку відповідно до теми дослідження, проведеного теоретичного й емпіричного досліджень;
- висновки до другого розділу, де перераховуються методики, узагальнюються результати психологічної діагностики, коротко описується психокорекцій на або розвивальна програма.

Опис методики подається у такий спосіб: назва методики, її автори, дата розробки, структура методики і особливості її виконання, (наприклад, 28 питань, на кожне з яких потрібно відповісти «так» чи «ні»), опис шкал (якщо такі передбачені у методиці), особливості обробки та інтерпретації даних за нею. Повний текст методики (питання, матеріал для стимулювання тощо) виносяться у додатки з зазначенням у тексті роботи. ***У курсовому дослідженні має бути використано не менше трьох методик.*** Виключення становить, коли мето-

дики дуже об'ємні і складні за обробкою (наприклад, соціометрія, ММРІ тощо). Тоді дозволяється використання двох методик.

Вибірка повинна відповідати предмету дослідження за віковим, статевим, професійним та іншим складом. Бажана її гендерна збалансованість (приблизно однакова кількість представників чоловічої і жіночої статі). Мінімальний обсяг вибірки – 30 осіб.

Аналіз та інтерпретація отриманих даних. Результати дослідження за кожною методикою мають бути описані у трьох формах:

– словесна – текстовий опис змісту таблиць і рисунків. Наприклад, «Як видно з рисунку 2.1 і таблиці 2.2, більшість наших досліджуваних – 60 % мають середній рівень креативності, 25 % – високий і 15 % – низький»;

– таблична (узагальнені результати за методикою у відсотках, наприклад, скільки досліджуваних (у %) мають низький, середній і високий рівень креативності);

– графічна (діаграми, гістограми, графіки тощо).

Програма психологічної корекції або розвитку має містити пояснювальну записку (анотацію) та не менше 10 занять. У програмі мають бути відображені ті методи, прийоми та умови психологічної корекції/розвитку, які були розглянуті у першому розділі (підрозділ 1.3).

Пояснювальна записка, або анотація має включати такі елементи:

– актуальність запропонованої програми;

– мета корекційної програми;

– завдання корекційної програми (конкретизують мету);

– клієнт/адресна група;

– кількість, тривалість і частота занять (наприклад, 12 занять по 60 хв раз на тиждень);

– форма занять (групова, індивідуальна, парна);

– перелік планованих методів і прийомів (групова дискусія, рольова гра, сюжетна гра, казкотерапія, малювання тощо);

– очікувані результати (що має бути після успішного впровадження корекційної програми);

– перелік занять із зазначенням назви (якщо передбачається) і мети кожного з них.

Структура та оформлення психокорекційної/розвивальної програми:

В опис кожного **заняття** необхідно включати такі елементи:

– мета;

– завдання;

– час (загальна тривалість заняття);

– обладнання (якщо є);

– зміст;

– вступна частина (знайомство, встановлення контакту, вітання);

– основна частина (вправи та завдання відповідно до цілей і завдань ПК);

– заключна частина (рефлексія, прощання; за потреби, визначення домашніх завдань).

В опис кожної **вправи** необхідно включати такі елементи:

- мета вправи;
- час (тривалість) вправи (наприклад, 15 хв);
- обладнання (якщо передбачено змістом);
- зміст (опис);
- інструкція до вправи;
- опис вправи;
- варіанти питань для обговорення вправи (наприклад, «Чи сподобалась вам ця вправа?», «Як ви себе почуваєте після цієї вправи?» тощо)
- можуть бути рекомендації для ведучого, якщо є потреба.

Біля кожної вправи і/або заняття програми потрібно подавати **посилання на джерело**, з якого вона взята.

Наприкінці кожного підрозділу має бути невеликий за обсягом висновок (1–2 речення), що виконує функцію завершення поточного підрозділу і логічного переходу до наступного. Наприклад, «Ми розглянули психологічні особливості підліткового віку. Виявлено, що однією з проблем у цей період є підвищена агресивність, яку однак можна коригувати. Особливості психологічної корекції у підлітків розглянемо у наступному підрозділі...».

2.7 Висновки

Висновки (1–2 сторінки) мають відповідати меті і завданням, які були сформульовані у вступі курсової роботи. У цій частині роботи узагальнюються найважливіші результати дослідження, зазначаються пропозиції щодо використання результатів роботи. Висновки мають бути обґрунтованими.

Рекомендовано починати висновки з таких слів: «Визначено...», «Виявлено...», «Показано...», «Обґрунтовано...», «Проведено...», «Розроблено...», «Запропоновано...» тощо.

2.8 Перелік джерел посилання

Перелік джерел посилання – це ті джерела, які були використані для написання курсової роботи. Їх кількість визначається темою курсової роботи за принципом необхідності та достатності, але не менше, як кількість сторінок основного тексту роботи. Зазначається література за абеткою або за порядком згадування у тексті; праці одного і того ж автора – у хронологічному.

Оформлюється перелік джерел посилання відповідно вимог зазначених у СОУ 207.02:2017 «Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання» [9].

На усі зазначені у переліку наукові джерела мають бути посилання у тексті курсової роботи. Серед вказаних джерел повинні переважати новітні видання (не старші 10 років від року написання роботи).

Усі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані. Некириличні джерела наводиться в кінці переліку за латинською абеткою.

2.9 Додатки

У додатках міститься допоміжний матеріал, що доповнюють основний зміст роботи і/або в основній частині перенасичує текст і затрудняє його сприйняття, наприклад:

- а) повний опис методик дослідження;
  - б) результати первинної обробки даних емпіричного дослідження чи практичної психологічної роботи;
  - в) таблиці деяких емпіричних даних, отриманих у ході дослідження тощо.
- Додатки у загальному обсязі роботи не враховуються.

3 Вимоги до оформлення курсової роботи

3.1 Загальні вимоги до оформлення

Вимоги до оформлення курсової роботи подаються за СОУ 207.01:2017 «Текстові документи. Загальні вимоги» [8].

Курсова робота виконується українською мовою за допомогою комп'ютера на одній сторінці білого аркуша паперу формату А4 (210×297 мм).

Обсяг курсової роботи –35–40 друкованих сторінок.

Береги: верхній і нижній – не менше ніж 20 мм, лівий – не менше ніж 25 мм, правий – не менше ніж 10 мм

На сторінці не більше 40 рядків.

Шрифт Times New Roman 14 пт з міжрядковим інтервалом – 1,5.

Вирівнювання основного тексту і назви підрозділів – по ширині; назви розділів, а також заголовки «Зміст», «Вступ», «Висновки», «Перелік джерел посилання» та назви додатків – по центру.

Виклад тексту здійснюється у науковому стилі. У тексті *не вживають*: а) зворотів розмовної мови (наприклад, «це дуже мило»); б) професійних говірок. Крім того, не можна одним терміном називати різні поняття і навпаки, однакові поняття різними термінами.

При описі певних дослідницьких дій прийнято вживати займенники у другій особі множини «ми», «наш» та їх відмінювання. Наприклад: «Ми провели психологічну діагностику...», «Розроблена нами розвивальна програма...».

Якщо роботу виконано іноземною мовою, після висновків до неї додається анотація українською мовою на 3–4 сторінки.

3.2 Посилання на використані джерела

У тексті роботи має бути достатня кількість посилань на використані джерела. Обов'язковими є посилання після:

- визначень основних понять;
- прямих цитат;

- згадування прізвища певного автора(ки);
- методів і методик дослідження (тестів, опитувальників, анкет, проєктивних методик тощо);
- опису певних методів, методик, вправ, занять, використаних у корекційній або розвивальній програмі.

Посилання на джерела подаються у квадратних дужках – [23].

Якщо наводиться пряма цитата, то обов'язково вказується номер сторінки джерела через кому після номера джерела, наприклад, С. Рубінштейн писав: «Тільки для того, хто не звик самостійно мислити, не існує проблем; усе уявляється як саме по собі зрозуміле лише тому, чий розум ще не діє» [31, с. 45].

Якщо посилання на кілька джерел, то вони перераховуються через крапку з комою – [3; 15].

Для правильного цитування можна скористатися рекомендаціями додатку Д.2. Невідповідність посилань є порушенням кодексу академічної доброчесності ХНУ і тягне за собою суттєве зниження оцінки навіть за її достатньо високої загальної якості виконання.

3.3 Поділ тексту

Текст поділяють на розділи, розділи – на підрозділи, а підрозділи, за необхідності – на пункти. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти потрібно нумерувати арабськими цифрами і записувати з абзацного відступу. Розділи нумеруються порядковим номером без крапки (1; 2; 3), підрозділи – вказується номер розділу, до якого вони відносяться і після крапки ставиться його порядковий номер без крапки (1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2 тощо), пункти – це третій рівень структури і відповідно добавляється третя цифра до нумерації (1.1.1; 1.1.2; 1.1.3 тощо). Кожний номер пишеться з нового рядка, підрозділи та пункти з більшим відступом.

3.4 Заголовки

Структурні елементи: «Зміст», «Вступ», «Розділ 1», «Розділ 2», «Висновки», «Перелік джерел посилання», «Додатки» – не нумерують, а їхні назви є заголовками структурних елементів.

Для розділів і підрозділів наявність заголовка обов'язкова. Пункти і підпункти можуть мати заголовки. Заголовки мають чітко і коротко відобразити зміст структурного елемента.

Заголовки структурних елементів та заголовки розділів треба друкувати з абзацного відступу великими літерами напівжирним шрифтом без крапки в кінці. Дозволено їх розміщувати посередині рядка.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів документа потрібно друкувати з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці.

Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою. Розривати слова знаком переносу в заголовках заборонено.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкові інтервали. Відстань між основами рядків заголовка, а також між двома заголовками приймають такою, як у тексті документа (півтора міжрядкові інтервали).

Не дозволено розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту і підпункту на останньому рядку сторінки.

3.5 Нумерація сторінок

Сторінки документа нумерують наскрізно арабськими цифрами, охоплюючи додатки. Номер сторінки проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Титульний аркуш входить до загальної нумерації сторінок документа, але номер сторінки на ньому не проставляють.

Сторінки, на яких розміщено рисунки і таблиці, охоплюють загальною нумерацією сторінок документа.

3.6 Переліки

Переліки (за потреби) подають у розділах, підрозділах, пунктах і/або підпунктах. Перед переліком ставлять двокрапку (крім пояснювальних переліків на рисунках).

Якщо подають переліки одного рівня підпорядкованості, на яку у документі немає посилань, то перед кожним із переліків ставлять знак «—» (тире). За наявності в тексті переліків різних рівнів підпорядкованості найвищим рівнем є перелік, який позначають малими літерами української абетки, середній рівень позначають арабськими цифрами, найнижчий – знаком «—» (тире). Після цифри або літери певної позиції переліку ставлять круглу дужку.

Якщо в тексті треба посилатися на переліки, використовують рівні переліків, позначені літерами та цифрами. У межах одного структурного елемента не слід використовувати переліки з однаковим літерним або цифровим позначенням позицій.

У разі розвиненої та складної ієрархії переліків дозволено користуватися можливостями текстових редакторів автоматичного утворення нумерації переліків. Текст кожної позиції переліку треба починати з малої літери з абзацного відступу відносно попереднього рівня підпорядкованості.

3.7 Примітки

Примітки подають у документі, якщо є потреба пояснень до тексту, таблиць, рисунків. Їх розміщують безпосередньо за текстом, під рисунком (перед його назвою) під основною частиною таблиці (у її межах).

Одну примітку не нумерують, а слово «Примітка» друкують кеглем 12 пт з абзацного відступу, з великої літери і крапкою в кінці. У тому самому

рядку через проміжок з великої літери друкують текст примітки тим самим шрифтом через один міжрядковий інтервал.

Якщо приміток дві і більше, їх подають після тексту, якого вони стосуються, оформлюють, як згадано вище, і нумерують арабськими цифрами.

3.8. Скорочення і посилання всередині тексту

При скороченні слів треба пам'ятати, що:

- допускаються скорочення слів «ім.» – імені «та ін.» – та інше;
- НЕ можна скорочувати слова: «так званої», «таким чином», «тому що», «наприклад» тощо;
- НЕ прийнято виконувати скорочення шляхом довільного з'єднання слів (наприклад: спеціальне завдання – спецзавдання тощо);
- посилання на інші сторінки роботи або на таблиці, рисунки даються із скороченням вказуючи їх порядковий номер («див. 32», «табл. 4», «рис. 2»). Скорочення «див.» вживається у тих випадках, коли у тексті посилаються на самостійний розділ роботи, на віддалену таблицю, рисунок.

У тексті документа дозволено вживати:

- загальноприйняті скорочення: «див.» – дивись; «мін.» – мінімальне; «макс.» – максимальне, «ім.» – імені та інші скорочення, які встановлені нормами правопису;
- скорочення: «с.» – сторінка; «р.» – рік та інші скорочення, які вживають з числовими значеннями.

Замість скорочень «і т.д.» (і так далі), «і т.ін.» (і таке інше), «подібні» рекомендовано вживати слово «тощо».

Якщо в документі прийнято особливу систему скорочення слів або назв, то перелік прийнятих скорочень повинен бути наведений у розділі «Скорочення та умовні позначки».

У тексті курсової роботи можна робити *посилання на її структурні* елементи. Тоді зазначають відповідні номери розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул, додатків. Посилаючись, треба використовувати такі вирази: «у другому розділі», «(рисунок 2.5)» або див. «рис. 2.5», «див. 2.1», «відповідно до 2.3.4», «відповідно до таблиці 3.2», «згідно з формулою (3.1)», «(додаток Б)» тощо.

3.9 Вимоги до оформлення таблиць

Таблиці використовують для кращого унаочнення та зручності порівнювання досліджуваних показників.

У тексті курсової роботи з дисципліни доцільно подавати таблиці з узагальненими даними з досліджуваної вибірки (наприклад, відсоток досліджуваних з низьким, середнім і високим рівнем досліджуваного показника), а в додатках – таблиці з результатами по всіх досліджуваних респондентах

(наприклад числові показники кожної досліджуваної особи за кожною використаною методикою).

Цифрові дані треба оформлювати як таблицю, що зазвичай повинна мати наведену форму:

Таблиця _____ – _____

	Номер	Назва таблиці			
Головка					Заголовки колонок
					Підзаголовки колонок
					Рядки

Боковик (колонка для заголовків рядків)   Колонки

Приклад:

Таблиця 2.1 – Розподіл досліджуваних за рівнем рефлексії

Рівень	Системна рефлексія	Інтроекція	Квазірефлексія
Низький	12 (29 %)	8 (20 %)	15 (37 %)
Середній	26 (63 %)	30 (70 %)	25 (61 %)
Високий	3 (7 %)	3 (7 %)	1 (2 %)

Таблицю подають безпосередньо після тексту, у якому її згадано вперше, або на наступній сторінці.

Відстань щодо тексту не менше ніж один рядок від попереднього і наступного тексту. На кожен таблицю має бути посилання в тексті документа із зазначенням її номера (наприклад, «Як видно з таблиці 2.1...»).

Таблиці, крім таблиць додатків, треба нумерувати наскрізно арабськими цифрами. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «Таблиця 2.1», де 2 – номер розділу, а 1 – порядковий номер таблиці (перша таблиця другого розділу).

Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Номер таблиці додатка складається з позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Таблиця В.1» – перша таблиця додатка В.

Кожна таблиця має назву, яка стисло відображає зміст таблиці. Назву її пишуть з першої великої літери і розташовують над таблицею (починаючи над верхнім лівим кутом) з абзацного відступу.

Відстань між основними рядками назви таблиці, а також між назвою і таблицею, приймають такою, як у тексті.

Не дозволено розміщувати назву таблиці на останньому рядку сторінки і розривати з самою таблицею.

Якщо частину таблиці перенесено на іншу сторінку або на ту саму у випадку її великого розміру (див. нижче), назву подають тільки над першою частиною таблиці, над іншими її частинами наводять тільки номер таблиці з таким написом у верхньому лівому куті з абзацного відступу, з першої великої літери:

«Продовження таблиці _____» – на тій самій сторінці чи на подальших сторінках;
Номер таблиці

«Кінець таблиці _____» – на тій самій сторінці чи на останній сторінці, де розміщено таблицю.
Номер таблиці

Заголовки колонок та рядків таблиці треба писати з великої літери, підзаголовки колонок – з малої літери, якщо вони становлять одне речення із заголовком колонки, або з великої літери, якщо вони мають самостійне значення. У кінці заголовка чи підзаголовка крапку не ставлять. Переважна форма іменників у заголовках – однина. Заголовки колонок та текст рядків таблиці центрують чи зміщують ліворуч на нульову позицію, зважаючи на специфіку таблиці.

Розділяти заголовки та підзаголовки боковика і колонок діагональними лініями заборонено.

Горизонтальні та вертикальні лінії, що розмежовують рядки таблиці, дозволено не наводити, якщо це не ускладнює користування таблицею. Головку таблиці обов'язково відокремлюють лінією від решти таблиці.

Заголовки колонок друкують здебільшого паралельно рядкам таблиці. За потреби можна розташовувати заголовки колонок перпендикулярно до рядків.

Колонку з порядковим номером рядків до таблиці включати не рекомендовано. Якщо в цьому є необхідність, такі колонку називають «Чергове число» (Ч.ч.).

Якщо розміри таблиці перевищують розміри аркуша, таблицю можна поділити на частини, які розташовують одну під одною, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і(або) боковик. Якщо таблицю поділено на частини, можна її головку та(або) боковик на перенесених частинах замінити відповідно номерами колонок і(або) рядків, обов'язково проставивши ці номери у першій частині таблиці.

Не можна замінювати знаком – « – повторювані в таблиці цифри, математичні знаки, знаки відсотка й номера, позначки марок матеріалів і типорозмірів продукції, позначення нормативних документів.

Якщо деяких даних у таблиці немає, на їхньому місці треба ставити знак «←».

Наведені загальні вимоги до оформлення таблиць для курсової роботи відповідно до стандарту СОУ 207.01:2017. Якщо запропонована студентом таблиця виходить поза параметри зазначених вимог, то він повинен звернутись до цього документу для уточнення правил оформлення своєї запропонованої таблиці.

3.10 Вимоги до оформлення рисунків

Графічні матеріали, як і таблиці використовуються для унаочнення поданого текстового матеріалу. У курсовій роботі з дисципліни «Основи психологічної корекції» найчастіше подаються такі графічні матеріали: діаграми, гістограми, графіки, а також стимульний матеріал до психодіагностичних методик і психологічних (корекційних і розвивальних вправ).

Усі графічні матеріали повинні мати однаковий підпис «Рисунок».

Рисунок подають одразу після тексту, де вперше посилаються на нього, або якнайближче до нього на наступній сторінці, а за потреби – в додатках. На всі рисунки мають бути посилання в тексті. Розташування рисунка – на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Рисунки, крім рисунків додатків, нумеруються наскрізно арабськими цифрами. Номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка, відокремлених крапкою, наприклад, «Рисунок 2.1», де 2 – номер розділу, а 1 – порядковий номер рисунка (перший рисунок другого розділу).

Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається з позначення додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рисунок В.1» – перший рисунок додатка В. Якщо рисунок один, його нумерують «Рисунок 1».

Якщо рисунки створені не автором документу, подаючи їх, треба дотримуватися вимог чинного законодавства України про авторське право і робити відповідне посилання на джерело, звідки взято рисунок.

Виконання рисунків має відповідати положенням ДСТУ 1.5:2015 та ДСТУ 3008:2015.

Назва рисунка має відображати його зміст, бути конкретною та стислою.

Приклад,

Рисунок 3.1 – Результати дослідження за методикою Баса-Дарки

За потреби пояснювальні дані до рисунка подають безпосередньо після графічного матеріалу перед назвою рисунка. Назву рисунка друкують з великої літери і розташовують під ним посередині рядка (рисунок 3.1).

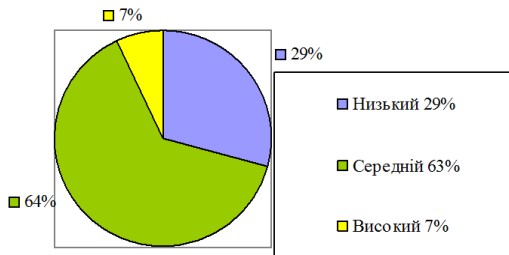

Рисунок 2.3 – Рівень розвитку системної рефлексії досліджуваних за методикою «Диференційний тип рефлексії»

3.11 Вимоги до оформлення додатків

Додатки оформляються на окремих аркушах з дотриманням усіх вимог до оформлення основного тексту. Їх позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, О, Ч, Ь, записують наступним чином: «ДОДАТОК В».

При повному використанні літер української і(або) латинської абеток дозволено позначати додатки арабськими цифрами. Якщо в документі є один додаток, його позначають «ДОДАТОК А».

Текст кожного додатка починають з нової сторінки. У кожного додатка має бути назва. Познаку додатка друкують посередині сторінки світлим шрифтом великими літерами, назву додатка – жирним шрифтом великими літерами, симетрично до тексту сторінки.

Текст кожного додатка за потреби можна поділити на розділи, підрозділи, пункти й підпункти, які нумерують в межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Д.4.1.2 – пункт 4.1.2 додатка Д. Рисунки, таблиці, формули та рівняння в тексті додатків нумерують у межах кожного додатка, починаючи з літери, що позначає додаток, наприклад, рисунок Г.3 – третій рисунок додатка Г; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Сторінки, на яких розміщено додатки, мають наскрізну для усього документа нумерацію.

На всі додатки повинні бути посилання у тексті курсової роботи. Самі додатки розташовують у порядку посилання на них.

Усі додатки повинні бути перераховані у змісті із зазначенням їх номерів та назв (див. додаток В).

4 Презентація курсової роботи

Презентація курсової роботи виконує подвійну роль: допоміжну – для доповідача та наочну – для слухачів.

Вона має містити титульний слайд, на якому подана назва курсової роботи, ініціали, прізвище та група студента(ки), що її виконав(ла), а також ініціали, прізвище, науковий ступінь і посаду наукового керівника.

Наступні слайди відображають вступ курсової роботи: коротко про актуальність роботи (головні суперечності, що її визначають, прізвища науковців, які досліджували визначену проблему); об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження. На подальших слайдах, послідовно і відповідно до змісту роботи, подається узагальнена інформація про результати проведеного дослідження: спочатку теоретичного аналізу проблеми, а потім результатів емпіричного дослідження. Емпірична частина є найбільш важливою під

час презентації курсової роботи, тому на неї слід звернути особливу увагу. Якщо під час висвітлення результатів теоретичного аналізу доцільно представити на слайдах лише ключові поняття роботи та висновки за першим (теоретичним) розділом, то подача матеріалів другого (емпіричного) розділу має бути подана більш деталізовано та ілюстровано. Зокрема потрібно подати узагальнений табличний або графічний матеріал (діаграму, гістограму, графік тощо) за результатами кожної з використаних психодіагностичних методик, а також узагальнені висновки за проведеним емпіричним дослідженням.

Презентація має також містити короткий опис (анотацію) розробленої психокорекційної програми (актуальність програми, її мета, завдання, адресна група, кількість і тривалість занять, форма занять, види використаних методів і прийомів).

Завершальними слайдами є: висновки до другого розділу курсової роботи, загальні висновки і слайд «Дякую за увагу». Презентація має бути оформлена акуратно та естетично, вітається творчий підхід.

Зміст та послідовність елементів презентації для захисту курсової роботи подана у таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Рекомендована структура презентації до курсової

Порядковий номер слайду	Зміст слайду
1	Назва курсової роботи, ініціали, прізвище та група студента, що її виконав, науковий ступінь, вчене звання, ініціали і прізвище наукового керівника*
2	Актуальність роботи*
3	Об'єкт*, предмет*, мета* і завдання* дослідження
4	Назва першого розділу* та висновки* за ним
5	Назва другого розділу* і перелік методик емпіричного дослідження*
6	Рисунок або таблиця за результатами методики № 1*
7	Рисунок або таблиця за результатами методики № 2*
8	Рисунок або таблиця за результатами методики № 3*
9	Анотація до програми психологічної корекції або розвитку*
10	Висновки до другого розділу
11	Загальні висновки
12	Дякую за увагу*

Зірочкою (*) позначені пункти, які є обов'язковими у будь-якій презентації, але їх розміщення може бути ущільнене чи розширене, на розсуд студента.

Студент може змінювати структуру і наповнення слайдів відповідно до особливостей своєї курсової роботи. Зокрема він/вона може зобразити всі діаграми або таблиці за результатами використаних методик на одному слайді; додати слайди з визначенням основних понять, використаних у роботі тощо.

5 Захист курсової роботи

Захист роботи здійснюється перед комісією в складі 2–3 викладачів кафедри, включаючи керівника роботи, перед початком екзаменаційної сесії.

Доповідь студента за результатами його курсового дослідження триває 7–10 хв. За подовження часу знижується оцінка за захист.

Структура виступу:

– актуальність (стисло!) – подається суперечність, що зумовила актуальність теми і перераховуються науковці, які займалися цією проблемою;

– мета дослідження;

– завдання дослідження;

– об'єкт дослідження;

– предмет дослідження;

– висновки за теоретичним розділом (визначення основних понять, що виявлено, які основні методи корекції тощо);

– перелік методик, використаних у дослідженні;

– узагальнені результати констатувального експерименту;

– короткий опис психокорекційної програми (її мета, завдання, кількість занять, форма роботи, використані методи і прийоми);

– загальні висновки.

Після доповіді викладачі, що складають комісію, студенти та інші особи, присутні на захисті курсової, задають доповідачеві питання (не менше двох–трьох), на які він має дати відповідь.

Вміння задавати питання і відповідати на них визначають оцінку за участь в обговоренні захисту курсової роботи.

6 Критерії оцінювання якості виконання і захисту роботи

Оцінка виконання та захисту роботи передбачає п'ять компонентів: а) зміст роботи; б) дотримання нормативних вимог щодо її оформлення; в) якість доповіді під час захисту; г) якість презентації роботи; д) повнота відповіді на окремі питання. Схема оцінювання курсової роботи та вагові коефіцієнти за окремими видами робіт наведено у таблиці 6.1.

Таблиця 6.1 – Структурування роботи та оцінювання

Курсова робота		Захист		Презентація до курсової роботи
Зміст	Оформлення	Доповідь	Відповіді на питання	
ВК*: 0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Примітка: ВК – ваговий коефіцієнт.

При оцінюванні роботи звертають увагу на наступні критерії:

1) зміст курсової роботи:

- відповідність тексту роботи меті, завданням, предмету дослідження;
- на скільки повно розкрито кожний пункт плану курсової роботи;
- наявність і змістовність висновків до підрозділів, розділів і всієї роботи;
- відповідність психодіагностичного інструментарію предмету дослідження і коректність його опису;
- змістовність опису результатів емпіричного дослідження, наявність таблиць і графічних матеріалів, що його ілюструють та їх якість;
- відповідність розробленої корекційної або розвивальної програми результатам теоретичного аналізу та емпіричного дослідження;

2) дотримання нормативних вимог її оформлення:

- відповідність форматування тексту роботи визначеним у цих методичних вказівках вимогам до нього (див. п. 3.1, 3.3–3.8);
- наявність достатніх посилань на джерела, зокрема психодіагностичних методик і психологічних вправ у програмі психологічної корекції або розвитку, і дотримання вимог до їх оформлення (див. п. 3.2);
- правильність і відповідність оформлення таблиць і графічних матеріалів (див. п. 3.9 та 3.10);
- правильність і відповідність оформлення додатків до курсової роботи за їх наявності (див. п. 3.11);
- відповідність оформлення переліку джерел посилання;

3) доповідь під час захисту роботи:

- відповідність доповіді темі і змісту роботи та матеріалу презентації;
- дотримання часових меж (7–10 хв);
- дотримання структури доповіді (див. п. 5);
- чіткість визначення наукового апарату дослідження (мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження);
- лаконічність розкриття змісту теоретичного розділу роботи;
- чіткість, змістовність і зрозумілість опису результатів емпіричного дослідження;
- чіткість і лаконічність опису розробленої корекційної або розвивальної програми;

- наявність і змістовність висновків до всієї роботи;

- наявність вітального слова, подяки і запрошення до питань;

4) презентація до курсової роботи передбачає:

- відповідність її змісту до змісту курсової роботи;
- наявність основних структурних елементів (див. табл. 4.1);
- естетична подача та якість оформлення;

5) відповіді на питання:

- змістовність, чіткість і правильність відповідей на питання;
- висловлювання й аргументоване обстоювання власної думки.

Критерії оцінювання курсової роботи з дисципліни:

– оцінка **«відмінно»** ставиться студенту, якщо зміст роботи повністю відповідає меті, завданням і предмету дослідження. Повно і ґрунтовно розкрито кожний пункт плану курсової роботи. Наявні змістовні і відповідні висновки до підрозділів, розділів і всієї роботи. Обраний психодіагностичний інструментарій повністю відповідає предмету дослідження, подано його достатній і коректний опис. Наявний змістовний кількісний та якісний опис результатів емпіричного дослідження, що ілюструється відповідними таблицями і графічними матеріалами. Розроблена корекційна або розвивальна програма відповідає результатам теоретичного аналізу та емпіричного дослідження. Оформлення роботи, зокрема посилення на використані джерела, здійснено з дотриманням усіх нормативних вимог, визначених цими методичними рекомендаціями. Захист курсової роботи здійснено логічно, змістовно, лаконічно, з дотриманням часових меж та відповідно до змісту роботи і матеріалу презентації. Презентація повно і достатньо передає зміст курсової роботи; виконана естетично і відповідно до вимог, вказаних у цих рекомендаціях. Відповіді на питання змістовні, чіткі й аргументовані навіть на питання, які не стосуються прямо представленої теми дослідження;

– оцінка **«добре»** ставиться студенту, якщо зміст роботи повністю відповідає меті, завданням і предмету дослідження. Під час розкриття окремих пунктів плану курсової роботи допущені незначні помилки і неточності. Висновки до розділів і всієї роботи наявні, але у них допущені неточності і нечіткість формулювань. Можуть бути відсутні висновки до підрозділів. Обраний психодіагностичний інструментарій повністю відповідає предмету дослідження, але його опис є неповним і/або некоректним. Опис результатів емпіричного дослідження є або лише кількісним, або не повним. Наявні таблиці і графічні матеріали, що ілюструють емпіричний матеріал. Розроблена корекційна або розвивальна програма в цілому відповідає результатам теоретичного аналізу та емпіричного дослідження, але містить незначні помилки. Є незначні відхилення від вимог до оформлення роботи. Під час захисту дещо перевищено часові межі, є незначні порушення у структурі доповіді, презентації. Під час відповідей студент припустився незначних помилок і/або неточностей проявив невпевненість під час відповідей на питання, які не стосуються прямо теми дослідження;

– оцінка **«задовільно»** ставиться студенту, якщо зміст роботи неповністю відповідає меті, завданням і предмету дослідження. Під час розкриття окремих пунктів плану курсової роботи допущені значні помилки і неточності. Висновки до розділів і всієї роботи наявні, але нечітко сформульовані, містять реферативний матеріал, не відповідають повно змісту роботи. Відсутні висновки до підрозділів. Обраний психодіагностичний інструментарій відповідає предмету дослідження, але його опис є неповним і некоректним. Опис результатів емпіричного дослідження є неповним, кількісним, дуже узагальненим. Відсутні деякі таблиці і графічні матеріали, що ілюструють емпі-

ричний матеріал. Бракує описового тексту. Розроблена корекційна або розвивальна програма не відповідає результатам теоретичного аналізу та емпіричного дослідження. Оформлення роботи здійснено з порушенням вимог, зокрема бракує посилань на використані джерела. Під час доповіді суттєво перевищено часові межі, порушена структура доповіді, допущені суттєві помилки під час відповідей на питання. Порушена структура презентації до курсової роботи;

– оцінка **«незадовільно»** ставиться студенту, якщо зміст роботи не відповідає меті, завданням і предмету дослідження. Допущені суттєві змістові помилки. Відсутні висновки до розділів і підрозділів, висновки до всієї роботи мають реферативний характер, не відповідають змісту роботи. Обраний психодіагностичний інструментарій не відповідає предмету дослідження, його опис неповний і некоректний. Опис результатів емпіричного дослідження неповний. Відсутні таблиці і графічні матеріали, або вони використані замість тексту. Розроблена корекційна або розвивальна програма не відповідає результатам теоретичного аналізу та емпіричного дослідження або взагалі відсутня. Оформлення роботи здійснено з суттєвим порушенням вимог. Презентація виконана з порушенням вимог до її структури і не відповідає змісту курсової роботи. Студент не може аргументовано відповісти на питання.

Перелік джерел посилання

1. Губенко О. В. Як виховати генія, або інвестиція у вашу дитину. Для дітей від 5 до 16 років : книга для дітей, батьків, педагогів та психологів / О. В. Губенко. – Київ ; Тернопіль, 2012. – 132 с.
2. Інжигєвська Л. А. Арт-терапевчний тренінг : конспект лекцій та робочий зошит для самостійної роботи з дисципліни / Л. А. Інжигєвська. – 2-ге вид., доп. – Київ : Педагогічна думка, 2018. – 184 с.
3. Максименко С. Д. Практикум із групової психокорекції : підручник / С. Д. Максименко, О. О. Прокоф'єва, О. В. Царьков [та ін.]. – Київ : ВД «Слово», 2015. – 752 с.
4. Никитина Т. Б. Как развить хорошую память / Т. Б. Никитина. – М. : АСТ-ПРЕС КНИГА, 2006. – 320 с.
5. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самопомога: тренінги та арт-терапевтичні методики : навч.-метод. посібник / Л. О. Подкоритова. – 2-ге вид., випр. і допов. – Хмельницький : Центр інноваційної психології та педагогіки Хмельницького національного університету, 2018. – 128 с.
6. Психогимнастика в тренінге / под. Ред. Н. Ю. Хрящевой. – СПб. : Речь, Институт Тренинга, 2000. – 256 с.
7. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2002. – 656 с.
8. СОУ 207.01:2017. Текстові документи. Загальні вимоги / Ю. М. Бойко, Г. В. Красильникова, Л. І. Першина, Т. Ф. Косянчук. – 2-ге вид., виправлене. – Хмельницький : ХНУ, 2018. – 45 с.
9. СОУ 207.02:2017. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання / Ю. М. Бойко, Л. І. Першина. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 37 с.
10. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего : практ. пособ. / К. Фопель. – М. : Генезис, 2000. – 256 с.
11. Фопель К. Энергия паузы. Психологические игры и упражнения : практ. пособ. / К. Фопель. – М. : Генезис, 2001. – 160 с.
12. Фопель К. Барьеры, блокады и кризисы в групповой работе. Сборник упражнений / К. Фопель. – М. : Генезис, 2003. – 240 с.
13. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Знання-Прес, 2002. – 296 с.

Додатки

Додаток А

Рекомендовані теми курсової роботи з дисципліни «Основи психологічної корекції»

Тематика роботи визначається наступною схемою (табл. А.1):

- у рядку 1 студент визначає першу частину назви курсової роботи: «Психологічна корекція» або «Психологічний розвиток»;
- у рядку 2 – обирається психологічне явище, особливості психологічної корекції або розвитку які будуть досліджуватись;
- у рядку 3 – обирається вибірка, на якій буде здійснюватись емпіричне дослідження;
- у рядку 4, за бажанням, можна вибрати спосіб здійснення психологічної корекції або розвитку (вибір з рядка 4 не є обов'язковим).

Отже, тема роботи може мати наступну назву: «Психологічний розвиток уваги у молодших школярів». Також студент може запропонувати тему дослідження відповідно до своїх наукових інтересів.

Таблиця А.1 – Схема формування теми курсової роботи

1	Психологічна корекція	Психологічний розвиток
2	<ul style="list-style-type: none"> – тривожності; – агресивності; – страхів; – поведінки; – девіантної поведінки; – сімейних стосунків; – міжособистісних стосунків у групі; – замкненості; – сором'язливості; – ліні; – прокрастинації; – уявлення про майбутнє	<ul style="list-style-type: none"> – мислення; – уваги; – пам'яті; – уяви; – навчальної успішності; – навчальної активності; – готовності до школи; – психомоторики; – емоційної сфери; – вольових сфери; – комунікативних здібностей; – творчих здібностей; – креативності; – позитивної Я-концепції; – самооцінка; – мотиваційної сфери; – рефлексії; – самопізнання; – групової взаємодії; – групової згуртованості
3	у: дітей дошкільного віку; дітей молодшого шкільного віку/молодші школярі; підлітків; осіб юнацького віку/юнаки; студентів; молоді; осіб пенсійного віку/пенсіонери/похилого віку; педагогів, психологів (представників інших професій); вагітних жінок; осіб з особливими потребами; подружжя	
4	за допомогою: психологічного тренінгу; методів арт-терапії; гри; психогімнастики; казкотерапії; методів музикотерапії тощо	

Додаток Б

Форма титульного аркуша курсової роботи

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра психології та педагогіки

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Основи психологічної корекції»

на тему: _____

_____

Шифр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 053 Психологія
Освітня програма: бакалавр

Студента(ки) _____ курсу, група _____

Шифр	Підпис	Ініціали, прізвище
------	--------	--------------------

Керівник _____

Посада, вчене звання, науковий ступінь	Підпис	Ініціали, прізвище
--	--------	--------------------

Кількість балів _____
Оцінка за шкалою:
національною _____/ЄКТС _____

Члени комісії:

_____	_____
Підпис, дата	Ініціали, прізвище
_____	_____
Підпис, дата	Ініціали, прізвище
_____	_____
Підпис, дата	Ініціали, прізвище

Хмельницький 202 _____

Додаток В

Приклад оформлення змісту курсової роботи з дисципліни

ЗМІСТ

	С.
Вступ	3
Розділ 1 Теоретичне дослідження проблеми особливостей розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку	5
1.1 Дослідження проблеми дитячої обдарованості у вітчизняній і зарубіжній психологічній науці	5
1.2 Особливості розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку	12
1.3 Методи розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку	19
Розділ 2 Дослідження особливостей розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку	26
2.1 Характеристика методичного інструментарію та хід дослідження	26
2.2 Опис та інтерпретація результатів дослідження	31
2.3 Програма психологічного розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку	37
Висновки	42
Перелік джерел посилання	44
Додаток А Методика Туніка	47
Додаток Б Зведена таблиця результатів психодіагностичного дослідження	49

Додаток Г

Шаблон вступу до курсової роботи з дисципліни

ВСТУП

Актуальність теми: (дослідники, суперечність).

Об'єкт дослідження – ...

Предмет дослідження – ...

Мета: *провести* теоретичне та емпіричне дослідження... та розробити програму психологічної корекції/розвитку...

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел за проблемою...
2. Провести емпіричне дослідження...
3. Розробити програму психологічної корекції /розвитку...

Відповідно до мети і завдань нашого дослідження, були обрані такі **методи:** теоретичні (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення даних наукових джерел з проблеми дослідження); емпіричні (перерахувати методики).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (...*кількість у цифрах*)... найменувань) та ... (*кількість у цифрах*)... додатків. Загальний обсяг курсової роботи складає ... (*кількість у цифрах*) ...сторінок машинописного тексту, а основна частина – ... (*кількість у цифрах*) ... сторінки (*це без джерел і додатків*).

***Д.1. Правила оформлення переліку джерел посилання
при виконанні навчальних та наукових робіт***

Перелік джерел посилання – необхідний елемент довідкового апарату будь-якої друкованої праці (опублікованої чи неопублікованої): монографії, дисертації, дипломної або курсової роботи, статті.

1. Перелік включає цитовану, згадувану та вивчену автором літературу.

2. Зміст переліку визначається автором роботи. Особлива увага приділяється відображенню літератури останніх трьох–п’яти років, як показник інформованості автора про сучасний стан досліджуваної теми.

3. При оформленні бібліографічного списку доцільно його назвати «Перелік джерел посилання». Він відображає всі види документів незалежно від форми (способу) їх представлення та носія (друковані матеріали, географічні карти, електронні носії, інформація віддаленого доступу тощо).

4. При складанні переліку можливі різні способи розстановки бібліографічних описів джерел: алфавітний; хронологічний; систематичний; нумераційний (в порядку появи посилань у тексті роботи).

Найчастіше використовують алфавітну розстановку, тобто в абетковому порядку прізвищ авторів або назви джерела, якщо автора не має чи їх більше трьох.

При хронологічній розстановці всі джерела розташовуються за роками публікації, а в межах одного року – за алфавітом авторів або назв. Хронологічний принцип дозволяє показати історію вивчення питання (теми) дослідження. Іноді використовують зворотно-хронологічне розташування джерел, коли автор головну увагу приділяє сучасному становленню теми, що вивчається.

При систематичній розстановці літератури бібліографічні описи групуються за галузями знань, окремими темами в їх логічному підпорядкуванні або за главами, розділами роботи, а в середині кожного розділу – за алфавітом чи в хронологічному порядку.

Досить часто застосовується розстановка літератури в порядку першого згадування в тексті роботи (нумераційна). Але в такому списку важко проаналізувати охоплення теми, відповідність вказаних публікацій посиланням на них. Список, складений таким чином, не повний, тому що включає тільки згадану та цитовану літературу.

6. Вказані в списку публікації подають в наступному порядку:

– роботи вітчизняних й іноземних авторів, надрукованих російською та українською мовами в загальному алфавіті, зважаючи на транскрипцію написання;

– твори вітчизняних та іноземних авторів іноземними мовами, спочатку латинський алфавіт, потім східні мови, якщо є;

– інформація online;

– статистичні матеріали.

6. Офіційні та керівні документи рекомендовано виносити на початок переліку.

7. Роботи одного автора розташовуються за алфавітом назв, а автори-однофамільці – за алфавітом ініціалів.

Скільки б робіт одного автора не було, обов'язково треба вказувати прізвище та ініціали, не замінюючи їх прочерками.

8. В переліку джерел посилання використовується наскрізна нумерація.

9. Наповнення переліку джерел посилання до наукової роботи визнається автором. Як правило, його обсяг не повинен перевищувати 5 % обсягу рукопису.

10. Бібліографічний опис документа – це бібліографічні відомості про документ, які наведені за чіткими правилами, певним наповненням і порядком дотримування належних зон й елементів, призначених для ідентифікації та загальної характеристики документа (СОУ 207.02:2017).

Залежно від об'єкта опису, розрізняють монографічний, зведений та аналітичний бібліографічний опис:

– монографічний – опис на окремо виданий документ (книга, брошура, географічна карта тощо);

– зведений – на групу документів (багатотомне видання, серійні видання, річний комплект журналів або газет тощо), тобто кілька томів, випусків, які складають єдине видання;

– аналітичний – на частину документа (розділ, глава, параграф із книги окремих том багатотомного видання, стаття із газети, журналу, збірника).

Для забезпечення точності бібліографічного опису, його складають безпосередньо за самим документом, маючи документ перед очима («de visu»), але описи для переліків джерел посилання допускається складати на основі інших вторинних документів.

Бібліографічний опис, як правило, складається мовою тексту видання, додержуючись правил сучасної орфографії. Скорочення слів та словосполучень допускаються відповідно з державними стандартами «ДСТУ 3582:2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ)».

Таблиця Д.1 – Приклади бібліографічного опису

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: – один автор	1. Коробейников Г. В. Психологическая организация деятельности человека : монография / Г. В. Коробейников. – Белая Церковь, 2008. – 138 с. 2. Rink J. E. Designing the physical education curriculum : promoting active lifestyles / J. E. Rink. – Boston : McGraw-Hill Higher Education, 2009. – 250 p.

Продовження таблиці Д.1

1	2
– два автора	1. Пиз А. Язык взаимоотношений: мужчина женщина / А. Пиз, Б. Пиз. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2000. – 238 с.
– три автора	1. Скрипніков А. М. Перинатальна психологія / А. М. Скрипніков, Л. О. Герасименко, Р. І. Ісаков. – Київ : ВД МЕДКНИГА, 2017 – 168 с.
– чотири і більше авторів	1. Навчальні завдання з англійської мови для самостійної роботи студентів 1 курсу / Л. М. Бардіна, Л. З. Доценко, Т. В. Мартіросова, В. Л. Шепелюк ; НУФВСУ. – Київ, 2003. – 300 с. 2. Тревога: история сверхбеспокойных людей / О. С. Чабан, Е. А. Хаустова, Е. Ю. Жабенко [и др.]. – Киев, 2012. – 130 с.
Без автора:	1. Особистісні кризи студентського віку : зб. наук. ст. – Луцьк : Вежа, 2001. – 110 с.
– редактор	2. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А. А. Реана. – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с.
–укладач	3. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – Київ : Академвидав, 2006. – 424 с.
– переклад з вказівкою перекладача	4. Камерон Д. Шлях митця. Духовна дорога до примноження творчості / Д. Камерон ; пер. з англ. Т. Савчинської. – Львів : «Видавництво Старого Лева», 2017. – 352 с.
– переклад без вказівки перекладача	5. Фопель К. Энергия паузы. Психологические игры и упражнения : практ. пособ. / К. Фопель. – М. : Генезис, 2001. – 160 с.
Багатотомний документ	1. Енциклопедія сучасної України : в тт. Т. 4. В-Вог / ред. І. М. Блюміна [та ін.] ; Ін-т енциклопедичних досліджень НАНУ. – Київ, 2005. – 700 с.
Матеріали конференцій, конгресів	1. Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Хмельницький, 11–12 квітня 2019) / [редколегія: Є. М. Потапчук (голов. ред.), Т. Л. Левицька, Л. О. Подкоритова, В. К. Гаврилькевич] / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, Каф. психол. та педагог. [та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2019. – 160 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Закон України про рекламу (за станом на 25 січня 2000 р.) / Верховна Рада України. – Київ : Парламентське видавництво, 2000. – 20 с. 2. Положення про Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту // Уряд. кур'єр. – 2005. – № 168, 7 вересня. – С. 9–12.
Дисертації	1. Подкоритова Л. О. Індивідуально-типологічні особливості антиципації життєвих виборів випускників вищих навчальних закладів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Лариса Олександрівна Подкоритова ; Інститут психології ім. Г.С.Костюка. – Київ, 2006. – 212 с.

Продовження таблиці Д.1

1	2
Автореферати дисертацій	1. Подкоритова Л. О. Індивідуально-типологічні особливості антиципації життєвих виборів випускників вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Лариса Олександрівна Подкоритова ; Інститут психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2006. – 20 с.
Частина документа. Стаття із матеріалів конференцій, конгресів	Подкоритова Л. О. Арт-терапевтична вправа «Лист – листівка собі» / Л. О. Подкоритова // Простір арт-терапії: мінливість і стабільність – пошуки балансу : матеріали XVI Міжнар. між-дисциплінарної наук.-практ. конф. (м. Харків, 15–17 лютого 2019 р.) / [за наук. ред. А. П. Чуприкова, Л. А. Найдьоновой, О. Л. Вознесенської, О. М. Скарн.]. – Харків : СПД ФО Степанов В. В., 2019. – 170 с. – С. 144–145.
Стаття зі збірника	1. Подкоритова Л. Самоаналіз як рефлексивний механізм професійного розвитку фахівців соціономічної сфери: термінологічний аналіз / Л. Подкоритова, А. Брезденюк // Науковий вісник Херсонського державного університету : Зб. наук. пр. – Серія «Психологічні науки». – Вип. 5. – Т. 1. – 2017. – С. 114–118. 2. Подкоритова Л. О. Особливості впливу арт-терапії на розвиток рефлексії фахівців соціономічної сфери / Л. О. Подкоритова // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 34. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. – С. 431–445.
Стаття з журналу	1. Леонтьев Д. А. Рефлексия «хорошая» и «дурная»: от объяснительной модели к дифференциальной диагностике / Д. А. Леонтьев, Е. Н. Осин // Психология : Журнал высшей школы экономики. – 2014. – Т. 11. – № 4. – С. 110–135.
Стаття з газети	1. Вакарчук І. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи : доповідь міністра освіти і науки на підсумковій колегії МОН України (21 березня 2008 р., м. Київ) / І. Вакарчук // Освіта. – 2008. – № 13/14, 19–26 березня. – С. 4–7.
Інтерв'ю	1. Платонов В. «Выпускник национального университета на должен маяться в поисках работы» : [интервью с ректором НУФВСУ В. Н. Платоновым] / В. Платонов ; провел В. Фельдман // Команда. – 1999. – 25 июня. – С. 12.
Глава, розділ, параграф з книги	1. Григор'єв В. Й. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Й. Григор'єв ; Київський економічний інститут менеджменту. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – Розділ 10 : Українська філософія. – С. 138–158.

Продовження таблиці Д.1

1	2
Електронні ресурси: – локальні	1. Литвин В. Україна 2004: Події. Документи. Факти / В. Литвин ; вступ. стаття, упоряд. В. Литвина ; худ. оформ. А. Ямковий ; програмування М. Грінберг. – [Б. м.], 2005. – 1 CD. – Сист. вимоги: Pentium 233 Мг; Windows 9x/Me/NT/2000/XP; 64 Мб RAM; 800x600, 16 біт.
– віддаленого доступу	1. Інтерактивні методи навчання: теорія і практика впровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shkola-ostriv.in.ua/publication/code-103f1af92b958 (дата звернення: 20.03.2020). 2. Подкоритова Л. О. Дослідження рівня розвитку рефлексії і саморегуляції у медичних працівників [Електронний ресурс] / Л. О. Подкоритова, К. М. Дишкант // Психологічний часопис. – Том 5. – № 11. – 2019. – С. 216–236. – Режим доступу: http://www.apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/754 . (дата звернення 14.01.2020).

Зверніть увагу на пробіли та тире!

Д.2. Правила цитування

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело того чи іншого друкованого літературного джерела необхідно наводити цитати. Існує вимога точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

– текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

– цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

– кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело із зазначенням сторінки цього джерела, на якій розміщується цитований текст;

– при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, треба бути максимально

точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на джерело;

– цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо і те, і те знижує рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу;

– якщо автор наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.), (розрядка моя. – М.Х.).

Посилання в тексті роботи на використані літературні джерела роблять згідно з їх переліком у квадратних дужках, наприклад, «... у працях [1–7]...». У випадку необхідності, якщо літературне джерело має багато сторінок, треба зазначати номер сторінки джерела, з якої робиться вибірка теоретичного матеріалу, наприклад, «... у праці [8, с. 65]...».

Матеріал взято з сайту: <http://istpravda.do.am/forum/19-79-1> (з поправками В. К. Гаврилькевича відповідно до сучасних вимог оформлення навчальних робіт в ХНУ).